

RHOYALITHI YA SWIKUMIWA SWA SWICELWA NA MAFURHA

Xana i yini Leswintshwa?

- 01 Nhlangua 2018 – Ntlheriso wa Tirhoyalithi ta Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha (MPR3)**
 SARS yi simekile fomo leyintshwa ya [Mineral and Petroleum Resources Return and Payment advice](#). Fomo ya kumeka leswaku yi kopiwa ku sukela hi ti01 Nhlangua 2018 naswona vahakelaxibalo va khale va MPRR va ta languteriwa ku tata ntlheriso wuntshwa wa MPRR na fomo ya switiviwa ya hakelo:
  - Fomo ya khale xa Hakelo ya Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha (MPR2) na Ntlheriso wa Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha (MPR3) swi hlanguanisiwile swi va [Ntlheriso wa Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha \(MPR3\)](#), ku tivisa, u fanele u tata Ntlheriso lowuntshwa (MPR3).
  - Ntlheriso wa MPR3 wu antswisiwile hi muxaka wun'we wa muxaka wa xicelwa, yuniti yo hlayela na mpimo lowu hundzisiweke (ntsengo) wa xicelwa lexi xavisiweke lexi khale a xi nga katsiwangi eka MPR3.
  - Fomo ya MPR3 yi ringanisiwile ku tirhela mixaka hinkwayo ku nga vutihlamuleri byo fayila, hakelo na ntlheriso laha hansi:

Fomo ya MPR3	Ku Fayila	Hakelo
Mpimanyiso wo sungula	Ntlheriso wa Mpimanyiso wo Sungula wu fanele wu rhumeriwa ku nga si hela ntsevu (6) wa tinhweti, endzhaku ka ku sungula ka lembe ra nhlelelo.	Hakelo yo sungula – 50% ya xikweleti hinkwaxo lexi pimanyisiweke eka lembe ra nhlelelo – ntsevu (6) wa tinhweti endzhaku ka ku sungula ka lembeximali.
Mpimanyiso wa vumbirhi	Ntlheriso wa Mpimanyiso wa Vumbirhi wu fanele wu rhumeriwa ku nga si hela lembe ra nhlelelo (kwalaho ku nga si hela 12 wa tinhweti endzhaku ka ku sungula ka lembe ra nhlelelo – swi ta tirha loko ku ve a ku va ngi na ku cinca loku nga endliwa eka ku hela ka lembeximali).	Hakelo ya vumbirhi – mali leyi nga sala ya xikweleti hinkwaxo lexi pimanyisiweke eka lembe ra nhlelelo – eku heleni ka lembeximali (kwalaho ku nga si hela 12 wa tinhweti endzhaku ka ku sungula ka lembe ra nhlelelo – swi ta tirha loko ku ve a ku va ngi na ku cinca loku nga endliwa eka ku hela ka lembeximali).
Lowu nga boheku Engetelo/wa vunharhu	Ntlheriso lowu nga boheku wo engetelela wa vunharhu, lowu tekiwaka tanihi “Return of Excess”, wu nga ha tirhisiwa ku tivisa xikweleti xo engetelela xa lembe ra nhlelelo, lexi a xi nga katsiwangi eka mitlheriso ya mpimanyiso wo sungula na wa vumbirhi (kwalaho, loko swi laveka, ku nga si hela 18 wa tinhweti endzhaku ka ku sungula ka lembe ra nhlelelo – swi ta tirha loko ku ve a ku va ngi na ku cinca loku nga endliwa eka ku hela ka lembeximali).	Hakelo ya Vunharhu yo Engetela leyi nga boheku – Mitsengo leyi nga katsiwangiki eka mpimanyiso wo sungula na wa vumbirhi wa lembe ra nhlelelo (kwalaho, loko swi laveka, ku nga si hela 18 wa tinhweti endzhaku ka ku sungula ka lembe ra nhlelelo – swi ta tirha loko ku ve a ku va ngi na ku cinca loku nga endliwa eka ku hela ka lembeximali).

Hakelo yo Hetelela	Ntlheriso wa lembe wu fanele wu rhumeriwa eka 12 wa tinhweti endzhaku ka ku hela ka lembe ra nhlelelo hi swikongomelo swa ndzinganiso wo hetelela.	Hakelo yo hetelela ya xikweleti – 12 wa tinhweti endzhaku ka ku hela ka lembe, laha xikweleti xo hetelela xa ntlheriso xi hundzaka tihakelo leti endliweke eka Mpimanyiso wo sungula na wo hetelela na hakelo ya vunharhu leyi nga boheku.
---------------------------	--	--

- Tihakelo ti nga endliwa hi ku tirhisa xitirho xa Hakelo yo Engetelela ya eFiling (lexi tivekaka tanihi “Ad Hoc”) kumbe 'SARS Other' loko swi ta eka EFT, tirhisa nawu wa tinambara ta 19 (TAXREFNUMBX00000155) naswona hakelo yin'wana na yin'wana yi fanele yi heleketiwa hi ntlheriso lowu tatiweke wa Tirhoyalithi ta Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha (MPR3).
- Tihakelo ti fanele ti endliwa hi ku tirhisa [eFiling](#) eka akhawunti ya SARS naswona naswona hakelo yin'wana na yin'wana yi fanele yi heleketiwa hi ntlheriso lowu tatiweke (MPR3).
- Tihakelo ti nga ha endliwa hi ku tirhisa chanele ya bangi (chanele leyi u nga hlohloteriweki ngopfu ku yi tirhisa), hi ku tirhisa EFT naswona endlelo leri ri lava leswaku u tirhisa nawu wa tinomboro ta 19 (TAXREFNUMBX00000155).

Xitsundzuxo xa nkoka: Vahakelaxibalo va hlohloteriwa ku rhurhela eka [eFiling](#) tanihi chanele yo hakela hi ku copeta ka tihlo. Tichanele ta le bangi ti ta yimisiwa eka tihakelo ta MPRR hi ti 31 Sunguti 2019, leswi vulaka leswaku tihakelo hinkwato ta MPRR ti ta hakeriwa ntsena hi ku tirhisa chanele ya eFiling.

U nga fikelela xiletelo xa le handle lexi antswisiweke na fomo ya MPR3 laha hansi:

- [Mineral and Petroleum Resources Royalties External Guide](#)
- [MPR3 Mineral and Petroleum Resources Royalty Return External Form](#)

Xana i yini?

Khale, vinyi va swikumiwa swa swicelwa na mafurha a va ri va phurayivhete, leswi vulaka leswaku hakelo yo tsavula swikumiwa leswi a yi hakeriwa eka Mfumo ntsena ehansi ka swiyimo swin'wana, xik. laha mugodi wu nga endliwa eka misava leyi n'winyi wa yona ku nga mfumo.

Ku tisa Afrika-Dzonga eku ku fambisana na swiyimo leswi nga ku humeleleni swa misava hinkwayo, Ndzawulo ya Swicelwa na Eneji yi tumbuluxile [Nawu wa Nhluvukiso wa Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha, 2002 \(MPDR\)](#) hi xiyimo lexi swikumiwa leswi swi tekiwa tanihi mfuwo wo fana eka vanhu hinkwavo va Afrika-Dzonga laha Mfumo ku nga n'winyi ku vuyerisa vaaki va Afrika-Dzonga.

Holobye wa Timali, hi ku ya hi xiyenge xa 3(4) xa MPRDA u fanele a kumisisa no hakerisa Mfumo rhyoyalithi hi ku tirhisa Nawu wa Palamende. Leswi Holobye u swi endlile hi ku tumbuluxa [Nawu wa Rhyoyalithi ya Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha, 2008](#) ku katsa na [Nawu wa Rhyoyalithi ya Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha \(Vufambisi\), 2008](#), hamimbirhi milawu yi fambisiwa hi SARS.

Rhyoyalithi yi tlhontlihiwa eka hundziso wa xicelwa lexi tsavuriweke ku suka laha eRhaphabuliki. Tanihileswi xiyimo xi nga xiswona eka swibalo hinkwaswo, swibalo, tilevhi,

tihakelo kumbe mali leyi hlengelletiwaka hi SARS, rхойalithi leyi hlengelletiweke yi hakeriwa eka Nkwama wa Rixaka wa Mali ya Tiko.

Xana i ya va mani?

Vanhu lava landzelaka va fanele va titsarisela hakelo ya rхойalithi eka SARS:

- Munhu un'wana na un'wana loyi a nga na mfanelo yo valanga ndzhawu ya mugodi, mpfumelelo wa migingiriko ya mugodi, mfanelo yo tsavula, mfanelo ya mugodi, mpfumelelo wa mugodi kumbe mfanelo yo humelerisa kumbe ku lombisa kumbe lombisontsongo mayelana na mfanelo yaleyo; kumbe
- Munhu un'wana na un'wana loyi a winaka kumbe ku kuma xikumiwa xa xicelwa lexi tsavuriweke laha Rhiphabuliki.

Xana ndzi fanele ku teka magoza wahi?

Fomo yo endla xikombelo ya [MPR1](#) yi fanele yi tatiwa. Ya kumeka laha hansi naswona yi nga kumiwa erhavini rin'wana na rin'wana ra SARS. Loko yi tatiwile, yi fanele yi sikenywa no rhumeriwa hi imeyili eka mineralroyalty@sars.gov.za. Fomo ya [MPR3](#) leyi tatiweke yi fanele yi rhumeriwa hi imeyili eka mineralroyalty@sars.gov.za.

Xana mpimo wa rхойalithi hi wihi?

Mpimo wa rхойalithi wu kumisiwa hi ku ya hi fomula leyi kunguhatiweke eka swiyengetsongo swa (1) na (2) swa xiyenge xa 4 xa Nawu wa Tirхойalithi ta Swikumiwa swa Swicelwa na Mafurha, 2008 no hambanisa exikarhi ka swiyimo leswi nga hlantswiwa na leswi nga hlantswiwangiki swa swikumiwa swa swicelwa, naswona sweswi wu hi ndlela leyi landzelaka –

- eka swikumiwa swa swicelwa leswi hlantswiweke: mpimohansi wa 0.5% ku ya eka mpimohenhla wa 5%
- eka swikumiwa swa swicelwa leswi nga hlantswiwangiki: mpimohansi wa 0.5% ku ya eka mpimohenhla wa 7%.

Xana rхойalithi yi hakeriwa rini naswona njhani?

Tihakelo ti nga endliwa hi ku tirhisa chanele ya [eFiling](#) hi ku tirhisa nhlawulo wo engetelela wa hakelo. Tsundzuka leswaku tichanele ta bangi ti ta yimisiwa eka tihakelo ta MPRR hi ti 31 Sunguti 2019, leswi vulaka leswaku tihakelo hinkwato ta MPRR ti ta hakeriwa hi ku tirhisa chanele ya eFiling. U komberiwa ku tiyisisa leswaku chanele ya eFiling yi lulamisiwile eka muhakelaxibalo wun'wana na wun'wana wa MPRR no sungula ku endla tihakelo hinkwato ta hi ku tirhisa chanele leyi ku tiyisisa leswaku a ku na swiphiqo leswi ku hlanganiwaka na swona loko tichanele ta bangi ti yimisiwa.

Tsundzuka leswaku hakelo yin'wana na yin'wana yi fanele yi heleketiwa hi hi fomo [leyi tatiweke ya MPR3 \(yintshwa\)](#) tanihileswi nawu wu swi lavisaka swona eka tihakelo timbirhi ta nkarhinyana, hakelo ya vunharhu yo engetelela na ntlheriso wo hetelela (loko hakelo yo engetelela yi fanerile).